

Viite

HEL7M0406-26, VM lausuntopyyntö VM/119:00/2013

Asia

Parlamentaarinen komitea arvioimaan yhtenäisen valtioneuvoston rakennetta; vastaus VM:n toimenpidepyyntöön edustustoille valtioneuvostojen rakenteista vertailumaissa

Asiasanat YLEISHALLINTO

Hoitaa HAL-10

Hoitaa UE DUB

Koordinoi
Tiedoksi

VM

Laatija jakanut Päivi Pietarinen/VM

Irlannin valtioneuvoston ja keskushallinnon rakenteet ja organisaatio ovat vakiintuneet, eikä näköpiirissä ole merkittäviä muutoksia.

Reformihankkeet kohdistuvat parlamentin ylähuoneeseen senaattiin viimeisyksisen kansanäänestyksen seurauksena.

1. Valtioneuvosto

1. Montako ministeriä on?

Irlannin perustuslain mukaan valtioneuvostossa (Cabinet) on oltava 7-15 ministeriä. Nykyisessä valtioneuvostossa ministereitä on enimmäismäärä, eli 15 ministeriä, joilla on oma toimiala.

2. Onko käytössä vara- tai apulaismistereitä?

Irlannissa on käytössä apulaismistereitä, jotka kulkevat nimellä Ministers of State. Käytännössä he ovat junioriministereitä, joilla on omat vastualueensa, mutta eivät kuulu varsinaiseen valtioneuvoston (kabinetin) kokoonpanoon.

a. Montako ministeriötä on?

Ministeriöitä (Departments) on yhteensä kuusitoista, mukaan lukien pääministerin kanslia, Department of the Taoiseach.

b. Onko hallitusohjelma luonnehdittavissa lyhyehköksi strategiseksi linja-asiakirjaksi vai yksityiskohtaisemmaksi ohjelmaksi?

Nykyisen hallituksen hallitusohjelma on pitkäkö (64 sivua), ja sisältää yli 200 selkeästi asetettua tavoitetta, jotka linjaavat hallituksen toimia.

c. Voidaanko hallitusohjelmaa muuttaa kesken hallituskauden jos hallituksen tavoitteet tai toimintaympäristö muuttuvat? Miten mahdolliset muutokset toteutetaan?

Hallitusohjelma julkilausuttuine tavoitteineen on kahden hallituspuolueen yhdessä sopima, eikä tavoitteiden uudelleen määrittely vaadi muuta kuin niistä sopiminen hallituksen sisällä.

2. Pääministerin asemasta

a. Mikä on pääministerin asema perustuslain mukaan?

Pääministeri (Taoiseach) on Irlannissa tärkein julkisen vallan käyttäjä. Irlanti on tasavalta, ja presidentillä on lähinnä seremoniallinen rooli. Parlamentti valitsee pääministeriehdokkaan, jonka presidentti nimittää, ilman mahdollisuutta torjua parlamentin ehdottamaa ehdokasta.

b. Mitkä ovat pääministerin merkittävimmät toimivaltuudet käytännössä?

Pääministeri esittää presidentille nimitettäväksi hallituksen muut ministerit (ml. apulaismministerit), eikä presidentillä ole mahdollisuutta torjua pääministerin esittämiä ehdokkaita. Pääministeri nimittää henkilökohtaisesti myös yksitoista senaattoria parlamentin ylähuoneeseen (Seanad Éireann) senaattoria, mikä käytännössä takaa ylähuoneen myötämielisyyden hallituksen politiikalle. Nimitysoikeus on merkittävä myös sen takia, että ministereiden ja apulaisminstereiden on oltava parlamentin ala- tai ylähuoneen jäseniä.

Näin ollen pääministerillä on mahdollisuus valita ministeriksi parlamenttivaaleihin osallistumattoman henkilön nimittämällä hänet ensin senaattoriksi. Pääministerillä on oikeus myös esittää presidentille ministereiden erottamista hallituksessa sekä parlamentin hajottamista. Presidentillä on tällöin hyvin rajoitettavat mahdollisuudet torjua pääministerin esitys.

3. Valtioneuvoston rakenteesta

Onko valtioneuvosto yksi yhteinen departementteihin jakautunut virasto vai koostuuko se useasta itsenäisestä ministeriöstä? Jos valtioneuvosto koostuu useista itsenäisistä ministeriöistä, kuka koordinoi valtioneuvoston toimintaa ja miten yhteistyö ministeriöiden välillä (horisontaalisuus) on varmistettu? Miten helppoa (tai vaikeaa) on resursien (määrärahat, henkilöstö) siirto ministeriöiden välillä?

Valtioneuvosto jakautuu departementteihin, jotka toimivat itsenäisesti. Pääasiallinen koordinoitavuus on pääministerin kanslialla, jonka roolia EU-koordinaatiossa vahvistettiin nykyisen hallituksen tultua valtaan vuonna 2011.

a. Kuinka helposti istuva hallitus voi päättää, mitä ministeriöitä sillä on? Päätetäänkö ministeriöjaosta parlamentin säätämän lain tasolla vai valtioneuvoston asetuksella/ohjeella?

Ministeriöiden määrästä ja roolista on päätetty perustuslaissa sekä vuoden 1924 asetuksessa (Ministries and Secretaries Act 1924). Asetukseen on tehty lukuisia muutoksia vuosien saatossa.

b. Mikä on ministeriön/departementin pääasiallinen tehtävä?

Ministeriö esittää ja valmistelee toimialaansa liittyviä lakiehdotuksia ja seuraa niiden toimeenpanoa.

- c. *Valtion keskusvirastojen aseman lyhyt kuvaus. Miten keskusvirastoja ohjataan? Missä määrin keskusvirastot toimivat päätösten/säädösten valmistelijoina tai ovat siinä*

Keskusvirastojen toimintaa ohjaavat ao. ministeriöt. Virastot vastaavat alansa käytännön toiminnan toteuttamisesta, informoivat yleisöä sekä laativat politiikka –ehdotuksia ministeriölle.

4. Valtioneuvoston päätöksenteosta ja asioiden valmistelusta

- a. *Mistä asioista voi yksittäinen ministeri päättää ja toisaalta, mitkä asiat on päätettävä valtioneuvoston yhteisissä istunnoissa?*

Hallituksen (kabinetin) istunnoissa tehdään viralliset hallituksen päätökset, esim. lainsäädännön voimaan saattamiseksi. Keskeiset poliittiset linjaukset tehdään valtioneuvoston istunnossa ministerien esittelystä, mikä muodostaa valtaosan valtioneuvoston virallisten istuntojen sisällöstä.

- b. *Montako päätöstä tehdään valtioneuvoston yhteisissä istunnoissa vuosittain?- Vastauksia ei vielä saatu.*

- c. *Lyhyt kuvaus ministeriön johtamisesta. Kuka on ministeriön päällikkö? Onko ministeriöissä johtoryhmät?*

Ministeriön päällikkö on pääsihteeri (kansliapäällikkö). Kullakin ministeriöllä on johtoryhmä (management body), johon kuuluvat pääsihteeri ja jäseninä apulaispääsihteeri ja ao. yksikönpäälliköt.

- d. *Lyhyt kuvaus valtioneuvostossa päätettävien asioiden valmistelusta. Valmistellaanko asioita ministeriöiden ohella ministerityöryhmissä tai muissa valmisteluelimissä, kuten komiteoissa? Missä määrin valmistelun tueksi laaditaan politiikkaohjelmia tai lainsäädäntösuunnitelmia? Onko poikkihallinnollisia politiikkaohjelmia pidetty onnistuneina?*

Hallituksen päätöstä vaativa asia viedään hallituksen istuntoon, joka pidetään valtioneuvoston käsikirjan mukaisesti pääsääntöisesti viikoittain. Silloin kun on saatettava EU:n lainsäädäntöä osaksi kansallista lainsäädäntöä, tämä voi tapahtua antamalla ensisijaista lainsäädäntöä, mutta yleisempi käytäntö on, että hallitus tai hallituksen ministeri antaa säädöksen (Statutory Instrument).

- e. *Onko käytössä virallisia "gatekeepereitä" (kuten kabinetteja tms.), jotka asettavat rajoituksia tai raameja ministerin omalla toimialallaan tekemille päätöksille tai arvioivat tällaisten päätösten kokonaisvaikutuksia?*

Ei ole käytössä kabinetteja tai muita virallisia gatekeeperit.

5. Poliittisen johtamisen ja virkamiesjohtamisen suhteesta

- a. *Onko ministereillä apunaan poliittisia valtiosihteereitä? Jos on, onko jokaisella ministerillä valtiosihteeri vai nimitetäänkö ministereille valtiosihteerit jollakin muulla perusteella?*

Irlannissa ei ole käytössä poliittisia valtiosihteereitä.

- b. *Onko hallituksella apunaan muita poliittisesti nimitettyjä avustajia? Jos on, montako heitä on?*

Ei ole poliittisia avustajia, mutta yksittäisiä diplomaattiavustajia on.

- c. *Kuka on ylin virkamiesjohtaja ministeriössä (esim. kansliapäällikkö)? Mikä on toimivalta poliittisen valtiosihteerin ja ylimmän virkamiehen välillä? Toimiiko ylin virkamiesjohto alisteisessa asemassa suhteessa poliittiseen valtiosihteerin?*

Ministeriöiden ylin johtaja on kansliapäällikkö, Secretary General, joka on virkamiesjohtaja.

- d. *Säädetäänkö valtiosihteerin ja ylimmän virkamiesjohdon tehtävistä perustuslaissa, laissa vai asetuksessa? Onko poliittisen johtamisen ja virkamiesjohtamisen välinen suhde nähty toimivaksi?*

Lopuksi arvionne siitä, kuinka vakiintuneita valtioneuvoston organisatorinen rakenne, johtaminen ja päätöksentekomekanismit ovat? Onko tiedossa vireillä olevia muutostyksiä nykyiseen tilanteeseen?

Irlannin valtioneuvoston rakenne ja organisaatio ovat suurilta osin vakiintuneet, eikä näköpiirissä ole merkittäviä muutoksia. Senaatin asemaa tultaneen kuitenkin uudelleen arvioimaan viimesyksyisen kansanäänestyksen pohjalta. Silloin tosin enemmistö ääntäjäistä kannatti senaatin säilyttämistä, mutta vaalituloksen pohjalta päädyttiin senaatin aseman reformoimiseen.

LIITTEET

-